

„Őrizd a várat, nézzed az utat..., keményítsd meg erődet”

Adalékok a reformáció emlékévében *Megtört nád* címmel megjelent,
a délvidéki/vajdasági reformátusok vallomásait (is) tartalmazó könyvhöz (II. rész)

„Megtartásra való nép vagytok.”
(Ágoston Sándor püspök)

Palágyi Júlia (Bácskossuthfalva): A keresztyénnevelés tarthat meg református vallásunkban

Meglepetés volt mindkettőnk számára a találkozás. A számára azért, hogy rá is gondoltak a gyülekezetünkben, Bácskossuthfalván. El is érzékenyült, megilletődött kissé. Hiszen az utóbbi években igencsak a házhoz van kötve, kevés alkalommal juthat el a templomba... A faluban szinte mindenki, főleg az idősebbek tudják, hogy a négy Farkas lány hithű keresztyén családban nevelkedett, és töretlenül kitartott-kitart a nehéz időkben is. Sőt, a két idősebb nővér egyik kezdeményezője és alapítója volt 1951-ben Topolyán a bácskossuthfalviak szórványgyülekezetének.

Az ismerős arc láttán nekem az 1960-as évek jutottak eszembe, amikor a népviselet után kutattunk a faluban. Így jutottunk el hozzájuk is. A családjuk megőrizte a harmincas években, a falu újratelepítésének 150. évfordulóján viselt néhány népviseleti darabot, köztük a fehér, hímzett aljú felső szoknyát, a mezei virágokkal: pipacssal, búzavirággal, búzakalással. Később az Ady Endre Művelődési Egyesület vezetői elhozták őseink viseletének mintapéldányát a karcagi múzeumból.

A régi emlékek felelevenítése után nyugodtabb hangulatban beszélgettünk, főleg a régebbi időkről. Palágyi Júlia, a legfiatalabb Farkas lány

1940-ben született Bácskossuthfalván. Most már a faluban négyük közül csak ő él a családjával. A legidősebb nővér, Kiss Mária (1931–2013) Topolyára ment férjhez, a második, Szokolai Éva (1933) úgyszintén, Csorba Eszter (1936) pedig Párizsban él. Úgy tervezi, hogy hazaköltözik.

A faluban csak jót hallottam rólatok, a családotokról. Mégis, ha visszagondolsz a gyermekkorodra, mi jut eszedbe? Volt-e amiatt gondja a családnak, hogy rendszeresen jártatok templomba, hittanra?

– Nem mondhatnám, legalábbis nekünk, gyerekeknek nem mondták a szüleink. Természetes volt, hogy járunk templomba. Kiss tiszteletes, később esperes úr nagyon össze tudta tartani a gyerekeket, az ifjúságot. Szeretettel foglalkozott velünk, és belénk nevelte a reformátushoz méltó viselkedést. Mi, lányok nagyon szerettünk hittanra, vasárnapi iskolába, bibliaóra járni. Szép emlékeink maradtak meg abból az időből. A konfirmációnk is nagy eseménynek számított. A néhai férjem, Palágyi Ferenc szintén református volt, és miután összekerültünk, továbbra is rendszeresen jártunk templomba. Most már, sajnos, családi okok miatt csak ritkán tudok eljutni istentiszteletre. Itthon azért rendszeresen olvasom a Bibliát, a Református Életből a napi imát. Meghallgatom a rádióban az istentiszteletet, ha csak tehetem. Amíg volt rá lehetőségem, jártam bibliaóra is.

A régebbi időkben nagy jelentőséget tulajdonítottak a bibliaóráknak. Bácskosuthfalván, de más egyházközségben is, a fennmaradt írások alapján az 1900-as évek elejétől megtartották lelkipásztoraink a felelőségükkel, a tiszteletes asszonyokkal együtt ezeket a Szentírás tanítását feldolgozó órákat, és emellett diakóniával, az idősek, a betegek megsegítésével is foglalkoztak. A néhai Kiss Mária tiszteletes asszony, „a gyülekezet imádkozó magvának” nevezte a bibliaórára járó asszonyokat.

– Moravicán mindig erős és nagy volt a gyülekezet, főleg Kiss Antal esperes úr idejében. Őt az egész falu szerette és tisztelte, még azok legtöbbje is, akik nem jártak akkoriban templomba. A bibliaórákon, mint korábban a hittanon, a vasárnapi iskolában szoros barátságok is szövődtek a gyerekek, a fiatalok, a családok között. A fiataloknak ez lehetőség volt a jobb megismerkedésre. A nyári és a téli katekizáció is nagyon hasznos ilyen szempontból ma is. Emlékszem, mennyire vártuk a nyarat, akkoriban télen nemigen volt katekizáció a szünetben, ahogy tudom, főleg a fűtés miatt. Míg élek, nem felejttem el, csak egy alkalommal történt meg, hogy mi, a négy testvér, egyszerre menjünk el Feketicsre vallásismereteink bővítésére, az egymás jobb megismerésére szervezett egyhetes találkozóra. Sok helyről, az egész akkori Jugoszláviából jöttek akkoriban gyerekek. Szívesen gondolok vissza még egy emlékezetes történetre.

Országos egyházunk külmissziós kapcsolatainak köszönhetően több egészséges, de soványka, érzékeny szervezetű gyerek mehetett levegőváltásra a nyári szünetben Svájcba. Nem voltam én sem valami erős kislány, így hát megkérdezte Kiss tiszteletes úr a szüleimet, elengednének-e hosszabb időre egy családhoz vendégségbe. A lehetőséget örömmel fogadtuk, különösen én. Minden egyházközségből mehetek gyerekek az ötvenes években Svájcba, néhány alkalommal. A HEKS-sel (Hilfswerk der evangelischen Kirchen Schweiz), a svájci evangélikus egyházak segélyszervezetével Ágoston Sándor püspökünk 1952-ben vette fel a kapcsolatot. A háborús évek után elsősorban a szegényebb sorsú gyerekek számára jelentett sokat ez az együttműködés. Önéletírásában erről így ír 1959 szeptemberé-

ben Ágoston püspök: „Az elcsüggesztő közvélemény hatását enyhítette külföldi testvéreinknek, az Egyházak Világtanácsának és a HEKS-nek felénk forduló érdeklődése, szellemi és anyagi segítségével. Ez reménységet öntött lelkipásztorainkba és népünkbe, hogy íme nem vagyunk elfelejtve. A világ nagy nemzetei között élő református hittestvérek szeme rajtunk van, és szíve velünk dobog. Legnagyobb segítség volt és ma is ez a legnagyobb, hogy sűrűn meglátogatnak bennünket, s személyes kapcsolatok szövődnek közöttünk és közöttük. Alig lehet felbecsülni pl. azoknak a személyes kapcsolatoknak a jelentőségét, a mit három gyermektransport svájci három meghívása, és vendégül látása jelent. Nemcsak annyi ezeknek az értéke, amennyit egészségi szempontból jelentenek. Betekintést nyer a mi népünk egy magasabb színvonalú hit és erkölcsi életbe a családokon keresztül. Meglátja, hogy a haladás, a műveltség, a magas kultúra nem teszi feleslegessé a hitéletet és az egyházi munkát, sőt inkább nélkülözhetetlenné teszi azt.” (Orosz Attila: Egy püspök élete, 70. o)

Az első csoporttal mehettem ki 1952-ben Svájcba. Az utazást és mindent, ami vele járt, az egyházunk szervezte, az útlevéllal sem volt különösebb gond, legalábbis mi, gyerekek nem éreztük. Izgatottan vártuk, hogy vonatra ülhesünk a kísérőinkkel együtt. Én Goldau városkába kerültem egy református családhoz. A barátságos házaspárt, Vechtein Emil urat és feleségét, Morah Ida asszonyt hamar megkedveltem. Kis idő múltán ők is szinte családtagnak tekintettek, nem volt saját gyermekük. Felejthetetlen számomra az az időszak, amelyet náluk töltöttem. Velük együtt mentem templomba és minden egyházi rendezvényre, közben tanultam a nyelvet is. Igyekeztem alkalmazkodni hozzájuk és az ottani körülményekhez. Még évekig leveleztünk, miután hazajöttem. Nagyon kérték a szüleimet, hogy engedjenek ki hozzájuk, mert nagyon megszerettek, és örökbe szeretnének fogadni. Eljöttek hozzánk Moravicára 1958-ban látogatóba is, hogy jobban megismerjék a családunkat. Kiss tiszteletessel és Mária tiszteletes asszonnyal is beszéltek a szándékukról. A vendégeket a gyülekezetünk és szüleink is szívélyesen fogadták. A kívánságukat azonban a szüleim nem tudták teljesíteni, nem vitte rá a lelkük. Én menni is, ma-

radni is szerettem volna. Vonzottak a kinti körülmények, ahogyan élt a Vechtein házaspár, de a szüleimet is tiszteltem és szerettem, a nővéreimet meg pláne. Így édesapám és édesanyám szavára hallgatva maradtam itthon.

számára, akik állami hivatalban dolgoztak, addig az emberek mintha jobban ragaszkodtak volna a vallásukhoz. Azon sóvárogtak, hogy szabadon mehessenek a templomba, most meg, amikor már nem tiltja senki, nagyon kevesen járnak

A Farkas lányok: Júlia, Eszter, Mária és Éva 1963-ban

A missziós tevékenységbe hogyan kapcsolódtatok be?

– Nem voltam kézimunkázós, de azért fiatalabb koromban én is hozzájárultam a külmisszióba, Németországba, Svájcba, különböző diakóniai jellegű kiállításokra küldött csomagok elkészítéséhez. Az esperesné, Mária néni megértette a törekvésünket, és úgy éreztem, nemcsak mi szeretjük, tiszteljük őt, hanem ez kölcsönös. Ő mindenkiben tudta értékelni az igyekezetet, amelyet a gyülekezetünkért vagy azonfelül országos egyházunkért tettünk.

Az 1990-es években történt változások, szerinted, mit jelentenek a gyülekezet életében? Érződik-e, hogy szabadabban élhetik meg a helybeliek a hitüket?

– Érződik, kétségtelenül. A jó és az árnyoldalával együtt. Amíg tiltotta az állam, főleg azok

templomba. Ez nagyon szomorú. Emlékszem, még felnőttkoromba is volt idő, amikor pótpadokat, székeket kellett bevinni a templomba, és az sem volt elég, annyian voltunk.

A körülményektől függetlenül Bácskosuthfalván is a legtöbb református gyerek járt vasárnapi iskolába, konfirmált is. Közülük sokan már szülők, sőt nagyszülők, mégis ritkán járnak templomba. A Napsugár Református Óvoda 12 éve működik a faluban. Megtörténhet, hogy éppen a gyerekek révén változik meg a helyzet, és jobban szükségét érzik majd az emberek, hogy közösségben, a gyülekezettel együtt éljék meg hitüket?

– Erre a kérdésre a jövő adhatja meg a választ. Csak reménykedve bízunk benne, hogy így lesz. A mi családunkhoz visszatérve, mondhatom, hogy bizony az otthoni nevelés az egyhá-

zival együtt adhat olyan útravalót a gyerekeknek, a fiataloknak, amely kiállja az idő próbáját, és megtartja őket hitükben az idők végezetéig. Mi a református vallás szeretetére voltunk nevelve. Ezért nem is érezhettem a tiltást, amelyet mások átélhettek, mert szüleik olyan helyen dolgoztak, vagy nem voltak vallásosak. De most, amikor szabadon lehetne templomba járni, és mégse mennek azok sem, akik reformátusnak vallják magukat – tisztelet a kivételnek –, azt sajnálni tudom. Hogy mennyire fontos a keresztyénnevelés, azt éppen a Topolyára férjhez ment két nővérünk: Mária és Éva bizonyítják a legjobban. A katolikus környezetben megmaradtak reformátusoknak, felkutatták a többi reformátust, és megalakították a református gyülekezetet Topolyán.

Szokolai Éva (Topolya):
„Az Úr csodásan működik...”

Már a dicséretük címének hallatán végtelen hála és szeretet simogatta meg láthatatlan kéz gyanánt a lelkeket. Volt idő, amikor gyógyírként kapaszkodtam minden sorába *A szeretet himnuszával* együtt. Nem vallottam meg Szokolai Évának, a másodszületett Farkas lánynak, hogy mit jelentenek nekem ezek a versek. Percekig némán hallgattam lelkesítő szavait, visszaemlékezését.

A rendhagyó körülmények között, 1951-ben hogyan született meg Topolyán a gyülekezet?

– Nővérünk, a néhai Kiss Imréné Farkas Mária húsz éven át volt presbiter, majd tiszteletbeli presbiter. Mária már Topolyán élt, amikor én is idejöttem férjhez. Nem volt ismerősünk, de azért érdeklődtünk, kik a reformátusok. Úgy éreztük, össze kell tartanunk. Kezdetben házaknál jöttünk össze, felolvastunk a Bibliából, énekeltük a zsolnárainkat, dicséreteinket. Ezekről a vasárnapi összejöveteleinkről, alkalmi imaóráinkról beszámoltunk Ágoston Sándor püspökünknek Feketicsen és Kiss Antal tiszteletes úrnak Moravicán. Kiss tiszteletes, amikor csak tehetette, és az időjárás is megengedte, kerékpárral jött át vasárnap délutánonként Moravicáról Topolyára, és akkor ő tartotta meg az istentiszteletet. Egy idő után szűknek bizonyultak a lehetőségek a házaknál. Csakhamar 200 regisztrált tagja lett a gyülekeze-

tünknek, akik többnyire Moravicáról, Pacsérről, Feketicsről költöztek Topolyára. A helyiségmegoldáson kellett gondolkodni. Célszerűnek találtuk, hogy egy kisebb házat vegyünk.

Kiss tiszteletes támogatta a javaslatunkat, végül pedig az országos egyházunk is. Holland donációval és egyházunk hozzájárulásával vettünk egy kis házat. Itt voltunk a Beograd Áruház építésének kezdetéig, de ekkor kisajátították és lebontották azt a házat. Utána egy másikat vettünk a katolikus templom közelében, a Jovan Mikić u. 2. szám alatt. Egy utcai szobában van az imatermünk.

Az idén 66 éves a gyülekezetük. Mire emlékszik a legszívesebben?

– Minden napra! De mégis az 50. évfordulónkra, a hálaadó istentiszteletünkre, amelyen itt volt Csete Szemesi István püspök úr, Kiss Antal esperes úr, Mórnicz Árpád tiszteletes úr a református kórusunkkal Moravicáról. Mária, a nővérünk hálát adva a Teremtőnek a következőt írta: *„A Topolyai Református Gyülekezet 50 éve, 1951-2001. Istennek hála, ez évben ünnepeltük egyházunk alakulásának 50. évfordulóját. Moravica, Feketics segítségével indultunk, alapító tagjaink: Kiss Antal esperes úr, Kiss Mária született Farkas, Szokolai (Farkas) Éva, Nagymélykúti Irén sz. Király, Feketicsről és Póth Lajos tiszteletes úr Szabadkáról.*

Nagymélykúti Irén és Szokolai Éva, a topolyai gyülekezet alapító tagjai a reformáció-emlékkiállításon, Topolyán

Értékes, hálaadó istentisztelet keretében emléztünk indulásunk küzdelmes éveire. Ma már gyökeresen, erősen állunk. »Megáll az Istennek igéje / És nem állhat senki ellene: / A nagy Isten nagyon mivelünk / És Szentlelke lakozik bennünk.« (170. dicséret)”

Kedves lelkészünk, Móricz Árpád tiszteletes úr és a fiatalok feladata továbbvinni gyülekezetünk ügyét a jövőben, erőt merítve ebből az énekből: „Ne félj tehát te kis csapat, / Ha rád felleg borul, / Kegyelmet rejt s belőle majd / Áldás esője hull. / Bizzál az Úrban, Rólad ő / Meg nem felejtkezik, / Sorsod sötétlő árnya közt / Szent arca rejtezik.”

Még egy jelentős esemény történt, 2012 tavaszán fejeztük be az imaházunk felújítását. Amíg a munkálatok tartottak, a katolikus plébánia biztosított számunkra helyiséget, ahol megtarthatuk az istentiszteleteinket. Egyébként szépen együttműködünk Fazekas Ferenc katolikus plébános úrral, részt is veszünk egymás ünnepein, vannak ökumenikus alkalmaink is. Felejthetetlen a felújítás utáni, május 31-ei hálaadó ünnepi istentiszteletünk, amelyet Móricz Árpád lelkész tartott. A moravicai kórossal mi is együtt énekelünk. Ünnepségünket megtisztelte Fazekas plébános úr és néhány katolikus testvérünk.

Hitet sugárzó szavait hallgatva, úgy tűnik, nincsenek is gondjaik.

– Idősödik a gyülekezet, alig vannak fiatalok. Ahhoz viszonyítva, hogy a kezdetben 200-an voltunk, ma 20-an vagyunk az ünnepi istentiszteleteinken, közülünk 15-16-an rendszeresen megjelenünk minden igehirdetésen. Az idősebbek már nemigen tudnak jönni, ez érthető is. Azért volt esküvő, keresztelő is a gyülekezetben. A gondok ellenére bizakodóak vagyunk, hogy a Teremtőnk oltalmával megmarad ez a kis gyülekezetünk, amelyet oly sokszor idéztek példamutatásként a nagyobb gyülekezetekben, főleg az összetartozásunk, keresztyénségünk vállalása miatt. Az 50. évfordulónk után írta Móricz Árpád tiszteletes úr: „A *topolyai gyülekezetet a nagy református egyházközsegeinkből beköltözöttek alkotják. Vannak, akik már a megalakulástól itt vannak, és vannak a fiatalabb, új egyháztagok is, Bácsfeketehegyről, Bácskossuthfalváról, sőt még a baranyai vidékről származottak is. Elmondható általában, hogy aki a szórványság-*

ban is vállalja, hordozza jellemvonásait, az már eleve elég öntudatos ember. A topolyai gyülekezet tagjairól is ezt mondhatjuk. Lelkesek áldozatkészek, értékelni tudják a reformátusságukat, értékelni tudják a közöttük szolgálatot végzőket. [...] Bizony nehéz megőrizni jellemvonásainkat, ha kevesen, vagy egyedül vagyunk, ha mindenki más, szinte kivétel nélkül a másmilyenek táborához tartozik. Ez egy szüntelen harc a megmaradásért, ahogy valójában keresztyénnek lenni is egy szüntelen harc, ébrenlét, küzdelem a felismert igazságaink és értékeink megőrzéséért. Jó Topolyára jönni istentiszteletre! Jó megtapasztalni, mennyire fontos a hallott Ige számukra, látni: eleven, Istentől jövő üzenetként veszik a Krisztus hintett igemagját. Sokat tanulhatunk tőlük. Isten áldja mindnyájukat!”

**A Bertók házaspár (Bácsfeketehegy):
A bizalom erősítésével, méltósággal,
alázattal szolgálni!**

Az őszinte, a szív mélyéből feltörő vallomások adják, adhatják meg a hitelét a beszélgetéseinknek, amelyeknek nem lehetek „kívülről” szemlélője én sem. Sokszor megérintettek, a múlttal, a múltammal való szembenézésre készítették engem is az elhangzottak. Nem véletlenül, hiszen jómagam is a második világháború utáni első években születettek nemzedékéhez tartozom. Hogy mennyire hamis szociális érzékenységet, „testvériség–egységet” hirdető rendszerben nőtünk fel, azt csak a 1980-as évek végén kezdtük érzékelni. A kritikus viszonyulás, a történelem minden lapjának a felnyitása – sötét oldalaival együtt – még mindig tart. A lehetőség adott lenne, élni – *élnünk kell vele* – mindenkinek a lehetősége, adottsága szerint.

Még mindig az előző beszélgetésen gondolkodva álltam meg néhány pillanatra keresztyén anyám Kovács (sz. Bányai Zsuzsanna) és keresztyén apám, Kovács István egykori háza előtt. Bekukkantottam a nagyjavítás alatt lévő ház utcai ablakain. Eszembe jutottak az itt eltöltött napok. Főleg azok az évek, amikor Temerinből Bácsfeketehegyre költöztünk. Az én nemzedékem már javában készült a konfirmációra, s két év múlva el is érkezett a nagy nap. Ma is eleven élnék bennem azok a pünkösöd előtti hetek, amikor

édesanyám rokonsága arra kérte édesapámat: engedélyezze a konfirmációm. De pártember lévén hajthatatlan maradt... Édesanyám könnyes szemét látva szelídebb hangon hozzátette még, hogy kívánsága szerint mindhárom gyermeke annak rendje, módja szerint, pólyás korában lett megkeresztelve. Felnőttkorba lépve majd eldöntik, hogy konfirmálnak-e. Viszontagságokkal terhes, bizonytalan időben tettem hitvallást Újvidéken, a belvárosi templomunkban, ahol az öcsém, majd évekkel később a fiaim keresztelője és konfirmációja volt...

A keresztyénnevelés fontosságáról beszélgettünk a Bertók házaspárral, Erzsébettel (1940-ben született Bácsfeketehegyen, leánykori neve Szombati) és Józseffel (1940, Bácsfeketehegy).

Bertók József hosszú éveken át szíven viselte az egyházunk ügyét, presbitersége után két mandátumban a közelmúltig volt a bácsfeketehegyi egyházközség gondnoka.

Nyugdíjasként vállal-e tisztséget?

– Tisztséget – mondta fejét csóválva – már nem vállalom, de azért azt szeretném, ha egyházunk újra a megtartó és összetartó erő lenne. Igaz, más idők jártak régen, a mostanit össze sem lehet hasonlítani azokkal. Ágoston Sándor püspök ikerfiai: Sándor és Zádor velünk egyidősek voltak, gyakran együtt játszottunk a hittanórák után a KIE-ben. Minden a KIE-ben, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületben történt. Nekünk, gyerekeknek, az ifjúságnak az volt a mindenünk. A vallásórát is itt tartotta a püspök úr, az énekórákat pedig a tiszteletes asszony, Mária néni. De itt játszottunk meg tornáztunk is. A háborús évek alatt jelentősen megváltozott a KIE-ben az élet, 1945 után pedig hivatalosan nem is működhetett tovább. Ágoston Sándor és felesége mégis megtalálták a módját, hogy tovább foglalkozzanak a gyerekekkel és a fiatalokkal. Amíg megvolt az épület, csak KIE-nek nevezte minden feketicsi. Mondhatom, köztiszteletnek örvendtek a faluban mindketten. Még a crnagorácok (montenegróiak) is kalapot emelve köszöntek neki. Kevesen vannak már a faluban azoknak a családjai közül, akik a háború után költöztek a faluba. Sokan visszamentek Montenegróba. Helyettük jönnek mások, nem is tudjuk, kifélek.

Egy példát mondok, hogy érzékeltessem, mekkora köztiszteletnek örvendett Ágoston püs-

Bertók József

pök. Tudjuk, hogy Feketicstől, Szeghegytől milyen messze van a vasútállomás. Akkoriban a vonatozás volt a fő közlekedési lehetőség, és még a nemzetközi gyors is megállt a püspök úr tiszteletére.

– Sokat járt a háború utáni években Ágoston Belgrádba a feketicsiek ügyét intézni – vette át a szót Erzsébet. – Még azt is megkérdezték tőle: „*Meddig akar prédikálni Feketicsten?*” Mindig volt ott a „meghallgatáson” feketicsi pártember is. Ágoston a falon függő Tito-képre mutatva azt mondta: „*Addig, amíg ő megengedi.*”

– Ágoston idejében, 1959-től lelkészképzés is volt a faluban, az Árvaházban – kanyarította vissza a beszélgetést József. – Többnyire ő szervezte meg az előadásokat. A képzés végén a lelkészhallgatók bizottság előtt vizsgáztak. Hajek János, Lángh Endre is itt tanult.

A régi képeket nézegetve, egymást kiegészítve mondták:

– Ágoston püspök és felesége sokat tettek az egyházunkért, a fiatalokért, és általában a magyarságért, abban az időben, amikor mindent jól

meg kellett gondolni. Neki és a feketicsi presbitérium kiállításának köszönhetően nyílhatott meg az Árvaház 1922-ben, január első napjaiban. Egészen 1950-ig volt az árvák szeretetet sugárzó otthona. Az állam akkor hirtelen megszüntette.

– Szerettük a püspököt és a püspöknét is, mi, gyerekek – folytatta Erzsébet. Az első osztálytól a negyedikig a püspökné tartotta a vallásórát és a vasárnapi iskolát. Az ágendásokkal, vagyis az V., VI. osztályosokkal a püspök úr foglalkozott, ő is konfirmált bennünket. Vasárnap mindig volt aranymondás, amelyet egy lapocskára írtunk, és akinek születés- vagy névnapja volt, az kapta meg ajándékkul. Törődtek velünk, odafigyeltek ránk. Ha észrevették, hogy valami nyomja a lelünköt, megbeszélték a szüleinkkel.

– Még valami, ami fontos volt és lenne ma is – vette vissza a szót József. – Az irodai munka után, délután a feleségével együtt sétálni ment Ágoston püspök. Minden alkalommal a falu más-más részébe mentek. Időről időre minden utcát bejártak. Tudták, melyik házban ki lakik, és hogy milyen körülmények között él a család. Hívatlanul bekopogtattak, és elbeszélgettek azokkal, akiket otthon találtak. Így jól tudták, ki a szegényebb, és elsősorban közöttük osztották szét a Svájcból érkezett segélycsomagokat.

– Az én édesanyám nazarénus volt – folytatta Erzsébet. – Ettől függetlenül hozzájuk is bementek, megkérdezték: „No, István bácsi, hogy vannak?”

Mikor vette fel a család a református vallást?

– Édesanyám is megkeresztelkedett később, sőt konfirmált is, úgy tudom. A gyerekek többnyire reformátusok lettek, édesapám is az volt. Abban az időben sok nazarénus élt a faluban, de az ő gyerekeik általában reformátusok lettek. Most egy nazarénus család él Feketicsen. A magyarok zömmel reformátusok most is.

Az 1940-es nemzedék konfirmációs fényképét mutatva mondja József: – Majdnem 50-en vagyunk a képen. Mennyivel kevesebben vannak az utóbbi években. Akkoriban székeket, padokat kellett behozni a nagyobb ünnepeink alkalmával a templomba. Ma meg... – elhallgat percekre, majd hol ő, hol Erzsébet folytatja:

– Még ünnepnapon sincs tele a templom, vagy csak nagyon ritkán. Talán most változik

valami a fiatalok vallási nevelésével az iskolában. Kötelező a konfirmált tanulóknak továbbra is templomba járni. Nekünk nem volt abban az időben kötelező, mégis örömmel mentünk, alig vártuk a vasárnapot.

Kiesett két emberöltőnyi nemzedék. Mindezt tetézi a gazdasági bizonytalanság.

– Kisgyerekkorban kell elkezdni a keresztyénnevelést, és úgy megszerettetni a Szentírás tanításait, ahogyan Ágoston püspökék tették. Persze az is kell, hogy legyen miből tisztességesen megélni a gyermeket vállaló házaspároknak. Akik az utóbbi időben vagy a korábbi években elmentek a faluból, azok már nem jönnek vissza. Vagy ha mégis, azért, hogy itthon kereszteljék meg a gyermeküket, ahogy volt is erre példa, nem is olyan régen. Megváltozik lassan minden... Már évek óta nem látni vasárnap délutánonként sétáló fiatalokat. A televízió elterjedésével, újabban meg az internettel új szokások honosodnak meg a falvakban is.

Bertók Erzsébet

– A változások új munka- és nevelési módszereket igényelnek, igényelnének – szól közbe Erzsébet, aki 12 évig Topolyán egy bank-

ban könyvelőként dolgozott, majd 22 évig volt a bácsfeketehegyi általános iskola titkárnője, innen is ment nyugdíjba. A gyermekekkel való foglalkozás felelősségteljes szépségét az tudja igazán értékelni, aki szereti ezt a hivatást. Amióta Reni és Sámuel (a négygyermekes fiatal Halász házaspár) rendszeresen megtartják a Gyermekemisszió programjait, a vasárnapi iskolát, a fiatalokkal való foglalkozást, nagyban hozzájárulnak, hogy lassan megváltozzon a faluban a viszonyulás a keresztyénneveléshez. Bennünket, idősebbeket a KIE-s évekre emlékeztetnek. Amíg Csete püspök volt, ő valamennyire megtartotta a vasárnapi iskolát, de nem úgy, ahogyan a feketicsiek megszokták, a felesége pedig nem is kapcsolódott be a tanításba.

– Az igazat megvallva, az egyházunkban jelentkező problémák Csete püspöksége alatt jelentkeztek és halmozódtak fel. Ez az időszak már a mába vezet bennünket – folytatja felesége gondolatait József. – A mostani szülők, nagyszülők tudják, mit jelent, jelentett a gyülekezetnek egy olyan püspök, mint Ágoston vagy Hodosy és felesége, vagy mint Kiss Antal esperes és felesége Moravicán. A gyülekezeteink életében fontos feladat hárul a tiszteletes asszonyokra. Ők misziószerű munkát végeznek. Mindig mondtuk Attilának, hogy nőssüljön meg. Szerintem, ez a magánvéleményem: törvénybe kellene foglalni, hogy református lelkész parókiát csak akkor kaphat, ha felesége van.

Itt, Bácsfeketehegyen jegyeztem le egy középkorú társaság véleményét, miszerint a fiatal lelkipásztoroknak öt éven belül családot kellene alapítaniuk, hogy vezető lelkipásztorok lehessenek egy ekkora gyülekezetben, mint amilyen a bácsfeketehegyi. Az is helyénvaló kíváncsi, hogy itt és más gyülekezetünkben is szükség lenne segédlelkészekre.

– Faluhelyen, de városban is külön jelentőséggel bír, ha a lelkésznek van felesége, családja – jegyezte meg Erzsébet. – Ez eddig természetes volt, szóra sem volt érdemes. A tiszteletes asszonyok szervezőképességén sok múlott mindig is. Hodosyné, a bibliaórán túl, velünk együtt takarította a templomot, és mindenből kivette a részét, amit az asszonyok csináltak az egyházunk érdekében. Csete püspökné már kevésbé volt jelen. Utóbb az asszonyok is elmaradtak. Úgy vol-

tunk vele, hogy a püspöknének csak ott kell lennie, még ha nem is tud velünk dolgozni. Tudtuk, hogy érzékeny a porra, az atkákra. Most nincs tiszteletes asszony a parókián, megváltozik lassan a régi rend. Most már fizet azért a gyülekezet, hogy takarítsanak vagy főzzenek a Központi Otthonban. Azelőtt, még Hodosy ideje alatt is a templomba, a bibliaolvasó körbe járó asszonyok fogtak össze, és végezték el szeretetmunkában azt, amire szükség volt. A nagyobb egyházi rendezvényeken, de a nyári katekizációk alatt is helytálltak. Megbeszélték, ki mivel tud hozzájárulni, és aszerint állítottuk össze az étrendet. És senkinek nem kellett fizetnie az ebédért, a gyerekeknek sem, amikor a katekizációra jöttek. Ez mára megváltozott, akkor ne csodálkozzunk, hogy miért jönnek kevesen vidékről, vagy hogy a helyiek közül alig jön valaki.

Mivel foglalkoznak most a bibliaórára járó asszonyok? Ők készítik azokat a csomagokat is, amelyeket karácsonykor és máskor, alkalmasszerűen adnak át időseknek vagy gondokkal küszködő családoknak?

– Hetente egyszer van bibliaóránk. Ezeket a lelkipásztor, Orosz Attila tartja, utána mi maradunk, és csigatészta csinálunk. Mindig megbeszéljük: mi célból. Leginkább egymás között adjuk el, a pénzt a kasszáunkba tesszük, és abból ott segítünk, ahol szükséges, és ahogyan tudunk. A Központi Otthon vagy a Feketics Művelődési Egyesület egyes rendezvényeihez, az ünnepi ebédhez mi adjuk a csigát, teljesen díjmentesen. Ez a mi hozzájárulásunk. Kishegyes a bácsfeketehegyi egyházközség szóránya, oda is rendszeresen készítünk csomagot, fonott kalácsot a karácsonyi ünnepekre. Ezt a szokást még Ágoston püspök vezette be. Az első csomagokba is kalács került, néhány dióval és szaloncukorral, amit az Árvaházban (amíg be nem zárták) főztek. A csomagok tartalma változott, de a fonott kalács most is belekerül mindegyikbe. A számuk változik, 1500-2000 között alakul többnyire, és kombival visszük szét ünnepi alkalmainkon itt és a szóránnyunkban, Kishegyesen is.

Az egyházközségen belül is látszik, még a gondokon túl is, az egymásért érzett felelősség. A többi egyházközségben hasonló a helyzet. Országos egyházunk szintjén mégis a szétvétel tapasztalható. Hogyan lehetséges ez?

– A gondok egyik forrása a püspökválasztás körüli bonyodalom. Orosz Attila lelkész és esperes szerint neki kellett volna püspöknek lenni, mert képzetesebbnek tartja magát. Halász Béla, a jelenlegi püspök nem úgy fejezte be a teológiát, mint a mai fiatal lelkészek Kolozsváron vagy Pesten. Máig érezni lehet ezt a feszültséget, főleg itt, Feketicsen. A fiatal lelkészeknek, így Attilának is, meg kell értenie, hogy a tiszteletet ki kell érdemelni. Amikor meghalt Hodosy, az egész falu leróttá kegyeletét a ravatala előtt, a templomba jöttek a szerbek, a crnagorácok is. Tisztelte őt az egész község. Halála után Csete Szemesi István lett a püspök. Senki sem vitatja el, hogy művelt ember. Játszik zongorán Bachot, Erkelt, amit éppen kérnek, szépen is énekel. De a püspökséghez ez még nem elég. Ő is a „gyorsított” teológiát fejezte be, igaz, ez még nem lett volna gond. A prédikációval, sajnos, nem tudta úgy megérinteni a nép lelkét, ahogy azt elvártuk volna tőle. Harangozó László lelkészt viszont szerették a feketicsiek, mert szépen, a számunkra érthetően prédikál, és szép, nagy családja van. Nem hiába mentek át innen többen is Verbászra istentiszteletre, amikor ott prédikált.

A gondjaink megoldása érdekében mielőbb le kellene ülniük lelkészeinknek, az előljáróinknak a püspökkel, hogy a négy fal között beszéljék meg a legsürgősebb teendők időrendjét. Hogy ne folytatódjon egyházunk, lelkészeink tekintélyének rombolása. Bizalom kérdése is az együttműködés?

– Igencsak megingott a bizalom az egyházunkban. Ezért is, meg a betegségem miatt hagytam ott az egyházunk vezetését. Két mandátumban voltam gondnok is, de tovább nem tudtam maradni. Úgy érzem, ez már nem az a gárda, amely tagjaival tovább tudnék dolgozni. Nem azért, mert jóval fiatalabbak, hanem azért, mert nagy az irigység a papok között. Neheztelnek, megszólják egymást, ahelyett, hogy méltósággal, alázatosan szolgálnának.

Eszembe jutott még egy szép szokás, amit Ágoston püspök vezetett be. Húsvétkor a gyerekek a temetőben, az első világháborúban elesett hősök emlékművénél szavaltak, énekeltek. Hodosy püspöksége alatt is megtartották a húsvétvasárnap délutáni szaválást a temetőben, Ágoston püspök sírjánál, rossz idő esetén volt csak a templomban. Csete püspök szolgálata

*Tisztelgés a hősök, a nemes érzésű eleink emlékének.
A gyermekek szavalása húsvétkor a temetőben Hodosy püspökkel*

alatt maradt el ez a szép szokás, és azóta csak a templomban adják elő a gyerekek húsvéti verses-énekes összeállításukat.

Az első világháború hősei emlékműnek történetéről is szólni szeretnék. A magyarok idejében, 1942. október 31-én, a reformáció emléknapján állították, avatták fel a református templom mellett (az országút felől) a fekete márványból készült emlékművet a címerrel, az elesettek névsorával. Az út másik oldalán volt a német református templom (a háború után sokáig moziként működött...).

Juhász Zsuzsanna és Kerekes Julianna az emlékműnél 1943 nyarán

Tizenegy évig maradhatott eredeti helyén, falunk központjában az emlékmű, 1953-ban egy rendelet alapján kellett onnan elvinni. Utólag vizsgálva, bölcsen oldották meg azokban a viharos években falunk akkori vezetői, Ágoston püspökkel együtt, hogy a temetőbe, méltó helyre kerüljön. Mindent előre kigondoltak, hogy szállítás közben meg ne sérüljön. Emlékszem, mi,

gyerekek, kíváncsian vártuk a napot, és csodáltuk szüleink agyafúrt bátorságát, erejét. Az öreg Német Jani bácsinak volt „kőrmös”, vaskerekű traktorja, amely nem ragadt bele a sáros, nedves földútba, és volt hozzá megfelelő, masszív pótkocsija is. Sikerült nekik mindent úgy megoldani, hogy egészben, állva tették az emlékművet a kocsira. Bonyolult művelet volt, előbb kibiztosították az emlékművet, majd aláástak akkora mélységben, hogy aláengedjék a pótkocsit, aztán lassan beindította Jani bácsi a kőrmöst. Óvatosan hajtotta, a kanyarokban vigyázott nagyon, hogy el ne dőljön az emlékmű. A temetőben már minden elő volt készítve, és amikor kiértek vele, szép lassan a helyére illesztették a kőműveseink...

– Az én apukám is kőműves volt – szolt közbe Erzsébet –, ő is ott volt a többiekkel együtt, főleg arra vigyáztak, hogy ne történjen semmi baj. A Gondviselőnknek hála, rendben ment minden. Apukám megkérdezte Fekete István bácsitól, ő volt akkor a falu (a népbizottság) elnöke, hogy miért kell a templom mellől eltávolítani az emlékművet. Azt felelte rá: „Azért, mert a magyarok emeltették...” Egy ideig a rendőrök is felügyelték a kőműveseket, akik csendben tették a dolgukat, láthatóan el voltak keseredve, mert ilyen megalázó munkát kell elvégezniük. Az emlékmű rövid ideig a temetőben is „aggatott” valaki(k) nek, mert a címer után folytatták a nevek kiverését. Bizonyára a falu vezetőinek közbenjárására hagyták abba az emlékmű további meggyalázását, és évtizedekig így állt. A hozzátartozók, a falunkbeliek ünnepnapokon, olykor máskor is, vittek rá virágot. A változások után, néhány évvel ezelőtt visszavésették falunk vezetői hőseink kiverte neveit. (Az emlékmű túloldalán – eredetileg ez volt a homlokzata – még most is meglátszanak a levett címer nyomai.) Biztonságérzetünk javításához ez is hozzájárul. Jó lenne ugyanezt érezni egyházunkban is.

Elcsendesednek kis időre, majd befejezésül hozzáteszik:

– A jó együttműködés érdekében haladéktalanul azon kellene lenniük lelkipásztorainknak, a püspökkel együtt, hogy erősítsék az egymás iránti bizalmat. Ennek érdekében gyakrabban kellene leülniük, hogy megbeszéljék a legsürgősebb teendőket. Fontos lenne az is, hogy a szép szokásokat tovább ápolják a fiatal lelkészek.

Szabóné Braskó Lídia (Bácsfeketehegy–Zenta): Hiányzik egyházunkból a jó vezető, az erős, jó szervező, aki mer is cselekedni az összefogás érdekében

Bácsfeketehegyen többen a figyelmembe ajánlották a lánya családjánál, Zentán élő 90 éves Szabóné Braskó Lídiát. Keressem feltétlenül, mondták, az élő legendát, aki egyházunkra, a régmúlt időkre úgy emlékezik, mintha könyvből olvasná.

1920-ban került Ágoston Sándor lelkésznek Bácsfeketehegyre. Hogyan emlékezik rá?

– Őt mindenki szerette és tisztelte, azért mert mindennel törődött és mindent megszervezett. Nagy dolog volt Feketicsen, hogy 1922-ben megnyílhatott az Árvaház a gyerekek számára. A KIE, a Keresztyén Ifjúsági Egyesület 1928-ban szintén neki köszönhetően alakulhatott meg. A polgári iskolát is ő szervezte meg a presbiterekkel együtt 1941-ben, és Magyarországról hozott tanárokat. Gyaraky Jenő a nagykőrösi református polgári fiúiskolában tanított. Pál Rózsa és Meskó Sándor szintén Magyarországról jöttek ide. A német nyelvet Kelecsényi Mária grófnő, a püspök úr második felesége tanította. (Az első felesége, Tóth Erzsébet 1937-ben meghalt.) Az volt a terve a püspök úrnak, hogy ezt a polgári iskolát továbbfejleszti, és nyilvánosan, államilag is elismerteti, mert ez egyházi magániskolaként működött. Magánúton jártunk vizsgázni. Én is ebbe az iskolába jártam, a férjem is, és Topolyára mentünk vizsgázni. Közben megváltozott a világ, és vele minden, megszűnt a polgári iskola, a KIE is hivatalosan.

A KIE ifjúsági világmozgalom volt, Amerikában egy Sitters nevű úriember találta ki. Egy alkalommal eljött Feketicsre is megnézni a KIE-t. Nemcsak ide jött, több városba is ment, de Feketicsre jött először, mert a püspök úr, felsőházi tag lévén, befolyásos ember volt. Sitters úr meglátogatott más KIE-eket is körútja során. Nemcsak a református egyházak, hanem más egyházak KIE-it is. A visszaemlékezésekből azt is tudjuk, hogy a feketicsi fiataloknak bemutatta a röplabdajátékot. A KIE udvarán el is készítették a röplabdapályát.

Szabóné Braskó Lídia

Eljött Feketicsre Zilahy Lajos író is. Ebből az alkalomból sok irodalmi műsort szerveztek a KIE-ben. A gyerekek szavaltak a teadélutánokon. Nagyon jelentős esemény volt ez akkoriban. Előadták a fiatalok a *Süt a nap* c. színdarabot, amelyet Zilahy írt. A püspök úr megkérdezte, mennyit kell ezért fizetni. Zilahy nem kért érte semmit, örült a feketicsiekkel együtt a jól sikerült színelőadásoknak. Jó híre volt, és sokan tudtak a KIE-ről. Feketics ifjúságának kb. 80 százaléka járt a KIE-be. Jó volt ez a lehetőség a fiatalok számára, mert az évek során megismerhették egymást, és jó házasságok köttettek ott. Tény, hogy sokfajta szórakozási, sportolási lehetőség is volt.

A KIE-hez visszatérve, a püspök úr megszervezte a működését, és Dobos Károly segédlelkész, a püspök úr idősebb lányának a férje, foglalkozott többnyire a fiatalokkal. Kibéreltek egy házat, és ott kezdte meg a munkát a KIE. Az én bátyám is, aki 11 évvel volt idősebb nálam, oda járt. Az anyukámék nagyon haragudtak, hogy egy 14 éves gyerek miatt este 10 óra után jön haza. Azt tanácsolták nekik, jöjjenek el, és győzdjenek meg, mit csinálnak a fiatalok. Még csak egyedül sem lesznek, mert más szülő is eljön. Annyira szépen foglalkozott a fiatalokkal Dobos

segédlelkész, hogy a fiatalok szívesen töltötték ott az idejüket. A rövid igehirdetést játék követelte. Annyira szerették a fiatalok a KIE-t, hogy a vasárnapi istentisztelet előtt már ott voltak, és onnan mentek együtt a templomba. Sokan közülünk könyveket kölcsönöztünk a nagy könyvtárából. A férjem volt a könyvtáros nagyon sokáig, ő maga is szeretett olvasni, szinte minden könyvet kiolvasott, nemcsak azért, hogy tudja, miről szól, hanem ha a véleményét kérdezik, tudjon felelni. Még azt is vezette egy füzetben: ki mit, mikor olvasott. Polgárit fejezett be ő is, mint én. Szépirodalmi művek voltak főleg a KIE könyvtárában. Nemcsak az idő múlása szépíti meg a fiatalságunkat, hanem mindaz, amit a KIE-ben átéltünk.

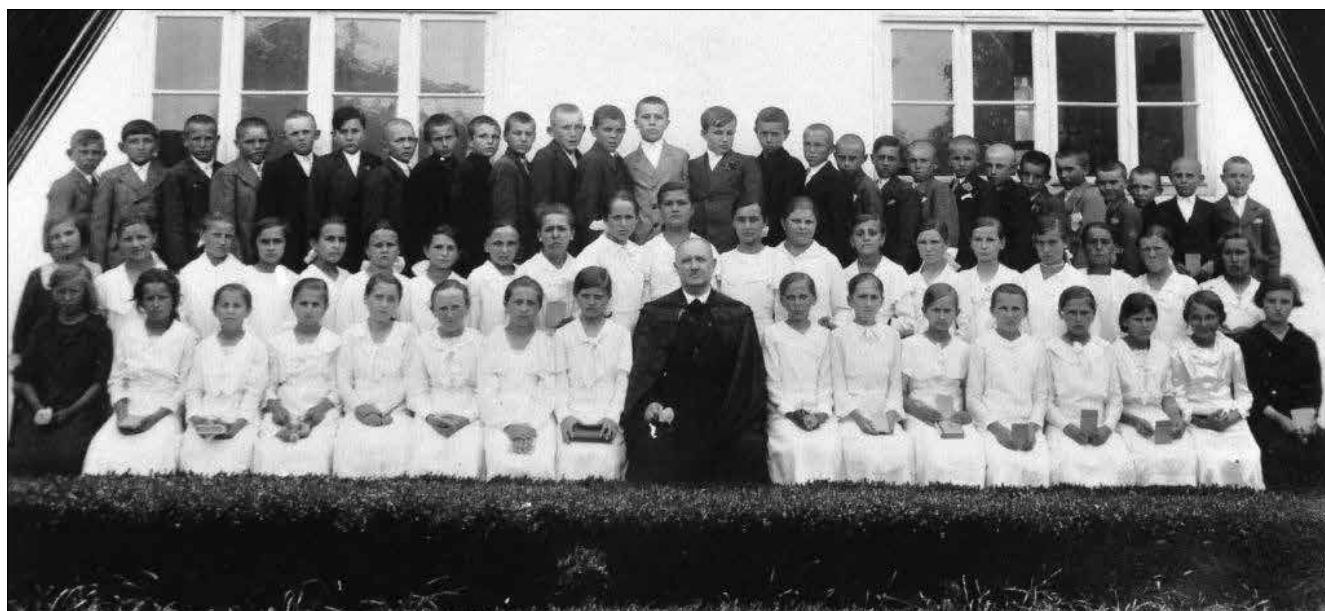
A KIE 1945 után nem működhetett tovább, de a faluban továbbra is így emlegették. Sokan jártunk bibliaórára továbbra is. Nem csak azért, mert nagy hívők lettünk volna. A társalgás, a sportolási lehetőség is vonzott bennünket. Minden megmaradt a tiltás után továbbra is, csak nem lehetett KIE-nek nevezni. Az is sokat számított, hogy volt egy nagy rádió, mert akkoriban nem volt otthon mindenkinek rádiója. Voltak, akik ezt hallgatták szívesebben, olyannyira, hogy kapuzárás után is visszamerészkedtek, köztük az én párom is. Tudta ezt Papp István bácsi, a harangozó és kapuzáró, de szemet hunyt felette. Este 11 óra után, amikor mindenki hazament, bezárta a kaput, és nyugovóra tért. A legények csak erre vártak, beugrottak a kapu tetején, körülülték a rádiót, és csendben meghallgatták az éjféle híreket, ezt követően a himnuszra vigyázzba álltak, és halkán énekelték, majd csendben, ahogy jöttek, kímásztak a kapu tetején, és hazaindultak. Mások délutánonként pingpongoztak vagy valamilyen más labdajátékot játszottak szívesebben. És ha már ott voltunk, maradtunk bibliaórára is. Nem lett volna helyénvaló, hogy szórakozni odajárunk, bibliaórára meg nem megyünk. Hogy mondjam, nem erőltette ránk a vallásnevelést a püspök úr és a felesége sem. Azon volt, hogy megértsük, és úgy tanuljuk meg a Szentírás tanítását. A bibliaóra végén mindig felolvasott egy részt egy ifjúsági regényből. Elkezdte az egyik pénteken és folytatta a másikon. Mindig pénteken voltak akkoriban a bibliaórák. Megtalálta a módját, hogy felkeltse az érdeklődésünket. Így minden alka-

lomra egy igét is kiválasztott a Bibliából, nekünk pedig meg kellett keresni. Még most is tudom: „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít.” És ilyeneket, amit mindig más olvasott fel. De hét közben is voltak különböző összejövetelek késő délután vagy esténként: önképzőkörök, irodalmi órák. A püspök úr igyekezett hazafiasságra, kultúrára, a hit megtartására nevelni bennünket – a vasárnapi iskolában is, amelyet szintén megszervezett, amikor visszakérült a szülőfalujába. Ma is emlékszem ezekre az órákra. Nagyon ügyelt arra, hogy minél többet megtanuljunk. Ezért a két hosszú padot V-alakban összeillesztette, erre ültünk mi. Ahol a padok összeértek, ott volt az oktató, aki így láthatta minden gyerek arcát. Megtanította nekünk az aranymondásokat, mondjuk: „Úgy szeretted Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Ezt minden gyerek elismételte, és mire mentünk haza, megtanultuk az aranymondást. Ezt a foglalkozást is ő találta ki nekünk, gyerekeknek, hogy minél jobban megjegyezzük, amit tanultunk.

Milyen emléke maradt még meg Ágoston püspökről?

– Nem volt abban az időben autója az egyházunknak, így fogatos kocsival ment messzebbre a püspök úr. Egyszer, amikor Ravasz László püspökkel mentek egy kocsin, egész úton Arany János verseit szavalták. Ki nem fogytak belőle. Ezt a kocsis mesélte el, amikor visszajöttek. Nagyon művelt emberek voltak mindketten. Az idős feketicsiek emlékében így él ma is a püspök úr. Halála után Hodosy Imre lelkipásztort hívták meg a feketicsiek lelkésznek, később ő lett egyházunk püspöke is, és a falunkban telepedett le feleségével és kislányával. Ők is nagyon népszerűek lettek hamarosan, látogatták a családokat, a betegeket, törődtek az elesett emberekkel, a szegényekkel.

A lehetőségek mintha javultak volna az 1960-as években, mert Hodosy püspök több konferenciát szervezett Feketicsen vagy más egyházközségben, ezekre minden egyházközségből jöttek lelkészek. A női konferenciákat is ekkor kezdték jobban megszervezni. Ezek az alkalmak általában rövid igehirdetéssel kezdődtek és azzal is

Bácsfeketehegyi konfirmandusok Ágoston Sándor püspökkel 1940-ben

fejeződtek be. Volt, amikor máshol, Pacséron, Moravicán, Piroson vagy más egyházközségben tartották meg a konferenciákat, más-más témával. Többnyire beszámolóik hangzottak el az évi munkáról. Én is írtam ilyen beszámolókat. Jók voltak ezek az összejövetelek, mert ismeretségeket kötöttünk a gyülekezetekkel, az ottani testvéreinkkel. Szerettük ezeket a találkozásokat, a közös ebédeket, de főleg a délutáni szabad foglalkozást, amikor kibeszélgettük magunkat.

Örültünk annak – gondolom, mondhatom a feketicsiek nevében is –, amikor Hodosy püspökék lánya, Julika férjhez ment Margit Istvánhoz. Abban reménykedtünk, hogy a faluban maradnak, és foglalkoznak majd a fiatalokkal. Kellene volna is, hiszen a változások után kezdett szétzilálódni, el-elmaradozni a templomból az ifjúság. Sajnálom, sajnálhatjuk, hogy nem így történt. De azért bizakodom is, mert vannak fiatal lelkipásztorok az egyházunkban, akik szépen teljesítik szolgálatukat. Itt van Harangozó László, aki a szabadkai egyházközségünkben hirdeti az igét, és ide, Zentára is ő jön istentiszteletet tartani, havonta kétszer. Nem messze van tőlünk az új imaházunk, amikor csak tehetem, és az időjárás is megengedi, én is elmegyek az istentiszteletre a családommal. De itt van Bácskossuthfalván Móricz Árpád lelkipásztor, a sógora, az evangélikus lelkész, Dolinszky Gábor Bajsáról és a bácskai esperes, Orosz Attila, a feketicsi gyüle-

kezet lelkipásztora. Mind a négyen fiatalok, igaz, közülük Dolinszky evangélikus lelkész, de ha az ifjúságról van szó, csak meg kellene beszélni, mi lenne a célszerű teendő. Tudom, hogy az is gond, hogy a nagy gyülekezeteinkben szolgáló lelkészeink mellett nincsenek segédlelkészek, akik jobban tudnának, és volna is több idejük a fiatalokkal foglalkozni. Egy lelkész nem tudja ezt a feladatot ellátni, hiszen annyi minden megváltozott. Egyszer, ha a Jóisten megadja, hogy legyen segédlelkész is, akkor talán jobban össze tudnák hozni az ifjúságot. Amennyire én tudom, mindegyik szívvel-lélekkel dolgozik, csak nincs idejük mindenre.

Remélem azt is, hogy a Jóisten megadja nekik, hogy bölcsen vezessék a gyülekezetet, az ifjúsággal való foglalkozást is megoldják. Szeretném, ha rájuk is úgy gondolnának keresztyén testvéreink, hogy jó lelkipásztoraik gyülekezeteiknek.

Elhallgatott egy kis időre Lidus néni, a hangján éreztem, hogy aggódik kissé, de bizakodó is, hisz a változások lehetőségében. A 90 esztendő alatt sok mindent átélt, jót is, rosszat is, fájót és örömtelit. Az unokáit látva érzi át a legjobban, mit jelentett az ő ifjú korában a gyülekezetben és a családban egyaránt megélt keresztyén szellemiségű nevelés. Ezért is beszélt főleg róluk, s azért, hogy ebben a túl modern világban is meg-

A zentai imaház...

...és az avatóünnepség résztvevői

találják az utat a fiatal lelkipásztoraink a gyerekek és a fiatalok szívéhez. Az okostelefonok, az internet, a különös szerkentyűk nem pótolhatják a családban, a gyülekezetben megélt szeretetet.

Anyák napja tájékán készült beszélgetésünkör arról is kérdeztem, hogy mit jelentett egykor és ma ez a nap.

– Ezt a napot szeretetben ünneplik meg az anyák a fiaikkal, lányaikkal, a nagymamák az unokákkal. Ha csak lehet, vidékről is hazajönnek a gyerekek, hogy megöleljék egymást az édesanyákkal, addig, amíg lehet. Ezt az ünnepet a templomban is mindig megtartották a lelkipásztorok. Papírból csináltunk virágokat: fehér szegfűt azok kaptak, akiknek nincs anyukájuk, pirosat meg azok, akiknek van. Minden nagy ünnep: karácsony, húsvét előtt összefogva készülődött a feketicsi gyülekezet. Mi, asszonyok főztük a szaloncukrot, becsomagoltuk selyempapírba, amelynek bevagdostuk a végét. Készítettük a csomagot, amelybe finom fonott kalács is került. Mindent magunk adtunk össze, mindenki úgy segített, ahogy tudott, hogy szebbé tegye az ünnepet.

Sokat mesélt az összefogásról, és hogy ez mit jelentett a gyülekezet életében. Hogyan látja Ön az utóbbi években egyházunk helyzetét? Mennyire érződik a mindennapi életben a széthúzás országos egyházunkban? Mit kellene tenni, hogy ne gyengüljön tovább, hanem erősödjön egyházunk?

– Jó vezetők kellene az egyházunkban is. A jó vezetőkből hiány van! Olyanok kellenének ma is, mint amilyen Ágoston Sándor és utána Hodosy Imre püspök úr volt. Igaz, hogy Hodosy utóbb már (betegsége miatt) nem tudta úgy kéz-

ben tartani a dolgokat, ahogy kellett volna. De még ebben a helyzetben is, amelybe az egyházunk került az utóbbi években, meg lehet minden gondot oldani, ha valaki azt meg akarja.

A zentai gyülekezet példája is azt mutatja, hogy egy kis gyülekezet mire képes, ha összefog. Hiszen annak köszönhetően, bölcsen átgondolva épülhetett fel az imaház.

– A jó szervező, a jó lelkipásztor, a jó püspök, aki irányít, aki kezében tartja a dolgokat, arra nagy szükség lenne! És legyen meg benne a vezetői hajlam, és akarja is a közös ügyünket, az egyházunkat szolgálni. Amit mostanában csinál az egyik lelkész a másikkal, az szégyen, gyalázat. Sokszor szégyellem magam, hogy református vagyok. Most például itt van a reformáció 500. évfordulója, és annak az emlékünnepi hangversenyét Szabadkán, a ferences templomban Pastyik Róbert atya, katolikus plébános és Dolinszy Gábor evangélikus lelkész, püspökhelyettes szervezte meg. Fájó ez a reformátusok számára, hogy a mi egyházunk nem kapcsolódott be, milyen szép lett volna! Nem tudok, és nem is akarok senkire, egyik lelkészünkre se mondani semmit. Annyit még egyszer megerősítek: hiányzik az egyházunkból az erős, jó szervező, és aki mer is az összefogás érdekében cselekedni. Elsősorban a püspöknek kellene ezt megtenni, hogy tekintélye lehessen az egyházban. Gond van a presbitériumokkal. Komolyan mondom, szégyen, amit az egyházunk vezetősége csinál. Ezt látva, talán, még a lelkészek is meginognak az olyan gyűlések után, mint amilyenek az utóbbi években voltak egyházunkban. Kénytelenek szembesülni mindazzal, ami ellentétben van az

istentiszteleteken hirdetett igével. Ezt nem az én dolgom megítélni, de mégsem mehetünk el mellette szó nélkül mi, keresztyének.

Mit emelne ki még a múltból, Lidus néni?

– Ágoston püspöknek volt egy mondása. Más egyházak, vallások iránt tisztelettel viselkedett ugyan, de mégsem támogatta a vegyes házasságokat. Azt mondta: „Maguk házasodjanak a maguk fajtájával! Mert a vegyes házasságokban, kis magyar menyecske, nem tudhatod, hogy bölcsődénél a nagy magyar koporsót ringatod.” Azóta is láthatjuk, hogy a vegyes házasságokban egyre fogynak a magyarok. A régi Jugoszláviában (a második világháború előttiben) is voltak vegyes házasságok. Németek is éltek Feketicsen, de a németek nem házasodtak a magyarokkal, más népekkel sem. Inkább a szerbek (montenegróiak) léptek házasságra a magyarokkal. A németek, a svábok jobban összetartottak, csak a saját népüket nyomták előre. Anyagilag is sokkal jobban álltak. Édesapám kovácmester volt, így sok német barátja is volt a családnak. A mesteremberek jobban összetartottak, az lpartestületben találkoztak, barátkoztak is, tekintet nélkül a nemzetiségükre, vallásukra. De a németek ettől függetlenül csak németekkel kötöttek házasságot.

Feketics korábban fele magyar volt, fele német vagy sváb. A második világháború után a németeknek el kellett hagyniuk az országot, a helyükbe szerbek (montenegróiak) jöttek. A mi családnak nem akadt problémája velük, és a faluban sem voltak komolyabb ellentétek. Megvoltunk velük jól, nem voltak irigy emberek. Igyekeztek beilleszkedni, és összetartóak voltak. Az utóbbi években azt lehet hallani, hogy sokan visszaköltöztek Crna Gorába (Montenegróba).

„Megtartásra való nép vagytok!”

Ezt az idézetet választottam felvezető gondolatnak beszélgetésemhez, amelyet Orosz Attilával, a bácskai egyházmegye esperesével, a bácsfeketehegyi gyülekezet lelkipásztorával készítettem. Első püspökünknek, Ágoston Sándornak a *Megtartásra való nép* c. írása az első Református Árvaházi Naptárban (1922) jelent meg. A reformáció 500. évfordulójának em-

lékévé túl mindennap újra és újra meg kellene szívelelnünk az ebben leírt gondolatokat, hogy megtartó nép lehessünk. Ágoston püspök írását Péter apostol 1. levele (2,9) ihlette: „*Ti pedig választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, megtartásra való nép vagytok, hogy hirdessétek Annak hatalmas dolgait, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket.*» [...] *Nekünk, református keresztyéneknek itt [...] hívásunk van. Talán még szebb és nagyobb, mint eddig. Erre mutat rá a bibliai ige, amelyet ez írásom címévé és alapjául tettem: Megtartásra való nép vagytok! [...] Van még egy értékünk, amit nem mi szereztünk. Még ősi hagyomány. Apáinkról maradt ránk. Nem sokra becsültük, s talán ezért van minden. Mi ez az érték? Az evangélium!*”

Orosz Attila (Bácsfeketehegy): Jó lenne úgy megélni hitünket, ahogy őseinktől örököltük

A reformáció 500. évfordulóján, az emlékvében vissza is tekintünk, előre is nézünk – összegezünk, tanulságokat vonunk le jövőképünk formálása érdekében. A vallásszabadság nyílt megélése mintha nem úgy alakulna, ahogyan várható lett volna. Országos egyházunk gondjai is az utóbbi bő másfél évtizedben halmozódtak fel, főleg az újvidéki egyházközségben törtétek miatt, s amelyeknek kibogozása napjainkig elhúzódott, sürgős megoldása pedig várat magára. Jórészt ezért is választottuk jubileumi kiadványunk címéül a bibliai idézetet: „Megtört nád...”

Hogyan látja Ön a helyzetet?

– Jugoszlávia széthullásával, a Jugoszláv Református Keresztyén Egyház is szétesett a közismert okok miatt. Én akkor teológiai hallgató voltam, gyakorlatilag az az időszak engem nem érintett annyira. A szolgálatot 2000-ben kezdtem meg a „rendszerváltozás” után Szerbiában, Vajdaságban. Néhányan, akik hazajöttünk a teológia befejezése után, már a problémákkal voltunk kénytelenek szembesülni országos egyházunkban. Bár hat évig, amíg nem lettem önálló lelkes, nem volt akkora a felelősségem sem. Behatóbban 2005-ben, amikor átvettem Óverbásznak és szórványainknak a gondozását, kezdtem foglalkozni egyházunk helyzetével.

Jómagam is tapasztalhattam, hogy talán nem úgy mennek a dolgok, ahogyan kellene. Változott a lelkészi arculat is, mi, fiatalabb lelkészek, már nem úgy tudunk az idősebb lelkipásztorokkal kapcsolatot teremteni, ahogyan azt elvárták volna tőlünk. Áldott emlékű Hodosy püspök úrra, lelki atyánkra, Kiss Antal néhai esperes úrra gondolok elsősorban. Kaptunk ugyan némi támogatást, de az nem volt elegendő. Jó lett volna még néhány évet velük együtt szolgálni, hogy átvegyük az örökséget. Teremtőnk azonban másként rendelkezett. Úgy láttam, hogy az egyik gond éppen amiatt volt, hogy a szép emlékű lelkipásztoraink nem adták át teljes egészében az ősi örökséget. Többen önálló lelkészek lettek a gyülekezetben. Mindenki letöltötte a segédlelkészi évét, csak nem egy idősebb aktív lelkipásztor mellett. Az alatt az idő alatt csak meg lehetett tanulni valamit. Én az egyházi diplomáciát Csete püspöktől sajátítottam el. Lehet, hogy nem a kívánatos szinten, mert kevés szolgálati lehetőséget kaptam-kaptunk. Utána egyszerűen benne találtuk magunkat, jelképesen szólva, a nagy tengerben, olykor majdnem el is süllyedtünk benne. Nyakunkba szakadtak a feladatok. S tettük a dolgunkat, ahogyan tudtuk. Vagy kaptunk a megoldásukra utasítást, vagy úgy próbáltunk helytállni, ahogyan a teológián tanultuk, vagy a józan eszünkre hallgatva. Megtörtént, hogy nem mindig a legjobb elvárások szerint teljesítettünk. Mint mondtam is, a problémák – közülük vannak, amelyek megoldása máig húzódik – szolgálatunk előtt kezdődtek. Az újvidéki egyházközség problémájával pl. akkor szembesültem igazán, amikor 2010 végén megválasztották a bácskai egyházmegye esperesének.

Ekkor kezdtem jobban foglalkozni a gyülekezet életével. Azt tapasztalhattam, hogy mindenütt van szolgálat, a szórványainkban is, kisebb-nagyobb intenzitással. Ez tény, de minden lelkész a maga belátása szerint szolgál, szervezi a gyülekezeti életet. Lehet, hogy nem ez a legjobb kifejezés, de mintha privatizálták volna az egyházat, amit nyilvánvalóan nem lehetne, mert az Krisztus teste. A test tagjai pedig egymáshoz tartoznak, és nem lehet őket különválasztani. S valahogy az volt a tapasztalat, hogy mindenki rivalizált a másikkal. „Én ezt csináltam, te azt csináltad...” Valahogy nem tudtuk összehangolni a lépéseinket, hogy közösen is kellene tennünk valamit.

Orosz Attila esperes lelkipásztori beiktatása
Bácsfeketehegyen 2014-ben

Ebben látom gondjaink forrását. Ez lenne a kiindulási pont a megoldásukhoz vezető úton, most kellene összefognunk, ami egyre nehezebb a nézetkülönbségek miatt. Országos egyházunkban választások is voltak az év végén. Különböző nézőpontok alakultak ki.

Egyik gond, ahogyan én látom az, hogy Csete püspök a nyugdíjba vonulásakor nem jelölt ki utódot maga után. Nem próbálta meghatározni: kinek adja át – kinek adják át a stafétabotot. Szerintem ez lényeges lett volna, mert ha valaki ilyen fontos tisztséget tölt be, akkor az utódlás kérdéséről is idejében gondoskodik. Úgy érzem, hogy valahogy a lovak közé lett bedobva a gyepelő, s ez hozzájárult gondjaink fokozódásához.

Még egy jelenségre figyeltem, amelyről eddig nemigen beszéltünk nyilvánosan országos egyházunkban. Korábban nem tapasztaltuk, hogy a bácskai és a bánáti egyházmegye között is valamiféle ellentétek vannak. Mi kis egyháznak számítunk valójában, ezért felfoghatatlan, hogy miért nincs meg az az összhang és egyetértés a két egyházmegye között, amely erősítené bennünket. Mintha mindjobban eltávolodnánk egymástól. Meglehet, hogy ez is a korábbi évek hozadéka, amikor is nem fordított egyházvezetőségünk kellő figyelmet a bánáti gyülekezetekre. Ezért vélhetik úgy, hogy nekik is van beleszólásuk egyházi ügyeink intézésébe. Persze, jogosan gondolják, hogy egyházi életünk alakulása mindannyiunk szívügye – viszont annak jobbításáért

összefogva, egységesen kellene cselekednünk. Az utóbbi években a cselekvési egységet hiányolom. Az utóbbi időszakban Bánátba összpontosul az egyházunk irányításának csomópontja. Szerintem ebben a helyzetben is a realitásra kellene törekednünk: a bánáti egyházmegyénk sokkal kisebb a bácskainál. Bánát nem tud létezni Bácska nélkül. Éppen ezért, vagy főleg emiatt kellene összefognunk, hogy ezt az úrt mielőbb megszüntessük. Mind a mai napig úgy érezzük, hogy ez nagy probléma. Nem voltak olyan szintűek a közösségi alkalmaink, hogy jobban megismerhessük egymás gyülekezetének az életét; gondjait, de örömeit, sikereit vagy éppen nehézségeit is. Több országos konferenciát kellett volna tartanunk, hogy kibeszélhessük egymás bajait, és gyógyírt találhassunk rájuk. Nem mentünk el egymás gyülekezetébe. A közös és a vendégszolgálat, valamint a szószékcsere megszervezése is egy lehetőség lenne egyházi életünk megerősítésére. Segédlelkésként végigjártam a bánáti egyházmegyénk gyülekezeteit, de azóta nem igazán.

Komoly törésvonalakat okoztak ezek a jelenségek, de erről nem szívesen beszél senki a nyilvánosság előtt. Jóllehet ezekkel szembesülnünk kell. Beszélgettünk a presbiterekkel is, de nem érzékelik pontosan, mi vezethetett el a jelenlegi helyzet kialakulásához. Nem látják az okokat. Magam sem tudom rá a megfelelő választ. Mi egy egyház vagyunk. Baranya, Szlavónia Horvátországhoz tartozik, de azért a baranyai, szlavóniai testvéreinkkel is szorosabbra kellene fűznünk a kapcsolatainkat, hiszen egy egyháztest voltunk valamikor. Mint hallani, ott sem olyan jók a kapcsolatok a református gyülekezetek között. Úgy érzem, hogy a megromlott viszonyok a rossz emberi tényezőnek, hozzáállásnak a következményei. Csakis rajtunk, embereken, lelkészeken múlik, hogy ezeken a tarthatatlan állapotokon változtassunk, hogy valamilyen formában helyrehozzuk.

Sokszor ért bennünket korábban a vád, hogy minden Bácsfeketehegyen történik. Tősgyökeres bácsfeketehegyiként én ezt fájlam. Most egy ideje viszont azt érezzük, mintha ki lennénk iktatva – kicsit erőszakosan – az egyházi folyamatokból. Holott köztudott, hogy itt viszonylag mindig jó volt a gyülekezeti élet, arra is törekszünk, hogy

ezt az örökséget tovább ápoljuk. Több ága is van a szolgálatunknak. Népes is a gyülekezet, bár a fogyatkozás jelei Bácsfeketehegyen is megmutatkoznak. Lehet, hogy mások ezt nem is nézik jó szemmel, mert „*nálunk ez még van, náluk pedig nincs...*” Ehelyett éppen az ilyen helyzetek serkenthetnének bennünket a jobb együttműködésre, hogy az erősebb, nagyobb gyülekezetek segíthessék a gyengébb, kisebb gyülekezeteket.

Gyógyírt kellene találnunk arra, hogy ne az irigység, a rosszindulat domináljon bennünk, hanem az együttérzés, a szolidaritás készsége. A szeretetet hirdetjük a szószékről, de mi, lelkészek is csak emberek vagyunk. Gondot jelent a valóságban az is, hogy nem a krisztusi szeretettel, alázattal viszonyulunk egymáshoz.

Újvidékről nézve a felsoroltakat, még inkább érezzük a tenni akarás hiányát. Országos egyházunk egységét, vagyonának egy részét is veszélyeztetik az évek óta húzódó peres ügyek a világi intézmények előtt Újvidéken és Belgrádban. Úgy véljük, ha egységes nézőpontra jutnának lelkészeink és egész egyházi vezetésünk ezekben a kérdésekben, az nagyban hozzájárulna a peres ügyek gyorsabb lezárásához. Többször is javasoltuk a püspök úrnak, hogy meg kellene szervezni, hogy egy vasárnapi istentiszteletre egész Vajdaságból jöjjenek le a lelkészeink, az egyházunk egységéért kiálló testvéreink, és vegyék vissza előljáróinkkal együtt templomunk-templomaink kulcsát. Mint láthattuk, néhány alkalommal megtörtént a zsinaton (mint rendkívüli bíróságon) elítélt, palásttól, szószéktől megfosztott Botos Elemérnek a felemás kilakoltatása a világi bíróság végzése alapján. A templom kulcsát viszont azzal az indoklással nem vették el, hogy az az egyház hatáskörébe tartozik... A templomunk nem annak az embernek a tulajdona, aki az egyházunk törvényei szerint már nem is lelkész a SZRKE Újvidéki Egyházközségben. Egyháztagjaink jelentős része Újvidéken, Piroson, Tizsakálmánfalván, Kátyon, de Vajdaság más egyházközségeiben sem érti, mi történik székvárosunkban. Nem értik, mert nem tudják. Az idősek Újvidéken a templomainkat tekintik az egyházunknak, és oda járnak, főleg az ünnepnapokon. Ez még

érthető is lenne, ha Botos Elemér nem élne vissza a helyzetével, és nem minősítené a szószékről a történelmi egyházunk újvidéki gyülekezetét szektának, pontosabban bennünket, akik két éve az Apáczai Diákotthonba járunk istentiszteletre. A püspök úr válasza az volt, hogy csak az intézményes megoldást tudja támogatni. Nem szeretné, ha bármilyen kilengés történe. Holott mi békés szándékkal, keresztyéni szeretettel mennénk be azokba a templomainkba, amelyeket eleink közadakozásból építettek. Az idő rohamosan múlik, nagyon rossz állapotban van a belvárosi templomunk, csúnyán fest a város szívében. Jövőre *(még így jelent meg a könyvünkben, de időközben: 2017. december 5-én az EEK Lőrincz Szabolcsot, a Magyar Református Egyház ökumenét szorgalmazó tagját, jelenleg a Magyar Evangélikus Egyház gazdasági igazgatóját nevezte ki a 15. naggyűlés fő koordinátorává, aki januártól már Brüsszelsből, az EEK főtítkárságából irányítja az előkészületeket)* Újvidék lesz az Európai Egyházak Konferenciája (EEK/CEC) 15. naggyűlésének *(amelyet a tervek szerint 2018. május 30. és június 6. között tartanak meg)* a házigazdája. 2021-ben pedig Európa egyik kulturális fővárosa. Sürgősen érdemi lépéseket kell tenni, hogy pályázhasson a SZRKE Újvidéki Egyházközsége elsősorban a belvárosi templomnak és a parókiának a felújítására. Nem engedhetjük meg, hogy így nézzen ki, nem csak a jelentős események miatt. Ahogy Ön is, mint a bácskai egyházmegyénk esperese mondja: összefogással, egységes kiállással sok mindent kezdeményezhetnek, megvalósíthatnak a lelkészeink a gyülekezeteinkkel együtt. Újvidék viszonylatában haladéktalanul egységre kell jutni, hogy hatékony lehessen a SZRKE vezetősége a világi intézmények előtt.

Hogyan látja Ön: mi hozza meg a szinte két évtizedes ügy gyors és pozitív lezárását egyházunk javára?

– Egy pozitív dolog mindenképpen van. Miután lezajlottak a legutóbbi választások egyházunkban, ismertek lettek az eredmények, leültünk a püspök úrral beszélgetni. És már tudtunk beszélgetni, jobban, mint az előző hároméves

mandátumában. Ez már előrelépésnek számít. Véleményeink nagyjából azonosak voltak. Megállapodtunk, hogy helyre kell állítanunk a rendet egyházunkban, vagyis hogy a fegyelmezetlenséget meg kell szüntetni. Egyelőre ez még elméleti síkon van, meg kell valósítani a gyakorlatban is.

Az újvidéki helyzet megoldása egy nagyon összetett, komplex kérdés. Az egyszerű ember, a keresztyén testvéreink, úgy érzem, nem is tudnak a háttérben zajló eseményekről. Az is normális jelenség, hogy az istentisztelet színhelyét a templomhoz kötik testvéreink, nem is akarnak foglalkozni azokkal az ügyekkel, amelyek a háttérben történnek, meg nem is értik. Ha elkezdődik a gyülekezet leépülése – márpedig elkezdődött –, akkor nagyon nehéz újra felkutatni keresztyén testvéreinket. Szinte le kell nullázni mindent, és előlről kell kezdeni az erkölcsi, a szellemi, az anyagi építkezést a gyülekezet újbóli megerősítése érdekében.

Hosszú folyamatról van szó, 2002-ben kezdeményezte az újvidéki egyházközségünk gondnoka, majd az országos egyházunk főgondnoka a fegyelmi eljárás lefolytatását az újvidéki akkori lelkész, Botos Elemér ellen.

– Nem kis időszakról van szó. A több mint tíz éve tartó ügynek beláthatatlan következményei vannak már most is. Újraszervezni, újraépíteni a gyülekezetet borzasztó nehéz lesz. Szívesen emlékszem vissza arra az időszakra, nosztalgiával kicsit, amikor húsz évvel ezelőtt, egyetemista koromban „beszolgáltam”, vagyis gyakorlatképpen istentiszteletet tartottam Újvidéken. Pezsgett a gyülekezeti élet. A két istentisztelet után annyi perselypénzt öntöttek ki az asztalra az irodában, hogy az vígan fedezte a lelkész kiadásait. Ilyen nem volt addig sehol az országos egyházban. Ez tény. A reformátusságunk értelmiségi magja volt Újvidéken, főleg a belvárosban. A telepi inkább a falusi gyülekezeteinkre hasonlított, de nagyon szorgalmas, törekvő népek, köztük reformátusok laktak ott. Sokukat személyesen is ismertem. Közülük sokan elmentek már a *minden élők* útjára.

Ismerőseink, barátaink mondják: „*Kihúzták a templomot alólunk, gyakorlatilag.*” Ebben a pillanatban, sajnos, ez a helyzet. Nagyon gyorsan össze kell fogni országos egyházunkban a megoldás sürgetése érdekében. Jó lenne, ha az aktu-

ális, hivatalos hatalom is komolyabban fogná fel ezt a kérdést, és hozzájárulna az ügy hatékony és gyors rendezéséhez. Történelmi egyház vagyunk, igaz, de kis egyház. Úgy érzem viszont, esperesként is, hogy ujjal mutogatunk egymásra. Nekem is a fejemhez vágták már: „Te vagy az esperes, intézkedj!” Sokszor úgy érzem: gyakorlatilag tehetetlen az ember. A jóakarát, hiszem, mindannyiunkban megvan, de ebben a fázisban nem az esperesen, nem is a püspökön múlik az ügy megoldása. Ahhoz mi nagyon „kicsik” vagyunk, attól függetlenül, hogy egyházi tisztséget viselünk. Itt nagyon széles összefogásra lenne szükség, minden szinten. Az újvidéki városi hatalomnak, az aktuális politikumnak, a Magyar Nemzeti Tanácsnak is mindent meg kell tennie azért, hogy meg is értsük ezt az ügyet, de még inkább azért, hogy sürgősen megoldják az illetékes világi intézmények közreműködésével. Az áldatlan helyzet legnagyobb szenvedő alanya: a gyülekezet. Aki nem ebben a cipőben jár, az, sajnos, nem érzi, talán azért is fájulhatott el ennyire ez az ügy. Sokszor és sokat harcolunk, de gyengék vagyunk kettős – *egyházi és nemzeti* – kisebbségi helyzetünkben. Ezt még a vajdasági magyar nyilvánosság sem érzi, ezt mi nagyon jól tudjuk, mert Szerbiában, ha valaki magyar vallási felekezetről beszél, akkor a katolikusra gondol, ha szerbre, akkor pedig az ortodoxra, ez megint világos. Mi, protestánsok viszonylag kevesen vagyunk. Talán a reformáció 500. évfordulója a világ, a környezetünk figyelmét jobban ránk fordítja. De ez még nem elegendő, hogy hatékonyabbak lehessünk, vagy bármit tenni tudjunk csak egyházi szinten. Egy kicsit hiányolom azt is, hogy érdektelenné válik mindjobban az újvidéki gyülekezet. Egyszer-egyszer próbálkoztunk a gyülekezeti tagokkal való találkozó megszervezésével, kevés eredménnyel. Mintha elfásult volna az újvidéki reformátusság, egy része el is öregedett már, másik részét pedig már nem is érdekli ez az ügy. Ilyen tapasztalatom is volt. A bejelentett összejövetelre eljöttek azért, hála Istennek, de nem annyian, mint amennyire számítottunk. Nagyon hosszú időnek kell elmúlnia ahhoz, hogy újból megszervezzük, felépítsük a gyülekezetet.

A lelkipásztori munka nagyon hiányzik Újvidéken. Állandó lelkészre lenne mielőbb szükség, hogy elkezdődjenek a családláto-

gatások. A vidéki gyülekezeteinkben – ahol még rendszeresekek ezek a látogatások – észrevettem még egy jelenséget: idősebb testvéreink nehezen tudnak megbékélni a nemzedékváltással a lelkipásztorok körében. Ragaszkodnának a régi, többnyire a hosszú évekig szolgált lelkészük szokásaihoz. Hodosy püspököt itt, Bácsfeketehegyemlegetik, Kiss Anti bácsit (öt így nevezi most is mindenki) pedig Bácskossuthfalván. Újvidéken az összetettebb helyzet miatt átgondoltan kell elkezdni a szolgálatot a lelkésznek, hogy mielőbb összegyűjtse, jelképesen szólva, összeterelje a szétszéledt nyáját. Áthidaló megoldásként a semminél többet ér, hogy vasárnaponként mégis van istentisztelet. Az ünnepi alkalmakat rendszerint bejelentjük a napilapunkban, a Magyar Szóban és a Református Életben.

– Egyes médiumok (nem szeretném megnevezni őket) sokszor ártottak a pontatlan, a félinformációkkal az újvidéki ügynek. Több kárt okoztak országos egyházunknak, mint hasznot. Nem értjük, hogy miért tették. Szándékosan, belső indíttatásból vagy felsőbb utasításra? Megdöbbenett mindannyiunkat egyházunkban, annál is inkább, mert jó lelkületű embereknek tartjuk őket. Vannak, akik korrektül, tárgyilagosan tudósítanak gondjainkról, de a mai napig nem értem, mi volt a célja az Újvidéki Televízió azzal, hogy bemutatott „két” református püspököt. Mindenki tudja a Szerbiai Vallásügyi Minisztériumtól lefelé, hogy a Szerbiai Református Keresztyén Egyháznak egy püspöke van. Erről papír is van. Másfelől az Újvidéki Televízió is tudósított a püspök hivatalos beiktatásáról, amelyen jelen voltak a rangos külföldi és hazai világi és egyházi méltóságok. Bibliai értelemben minden lelkipásztor „püspök” is egyben a gyülekezetében, de egyházkormányzó csak egy van. Ez a napnál is világosabb. Ezt el kell fogadnia a nyilvánosságnak is, és az állami televízióban is tisztában kell lenni ezzel.

A további megtévesztő, a kételyeket elmélyítő információk elkerülése miatt is mielőbb helyre kellene állítani egyházunk rendjét az újvidéki egyházköztségben. A gyülekezetünk első lépésként javasolja egy szélesebb körű

összejövetel megszervezését, amelyre meghívnánk az egyházi tisztségviselőink mellett az illetékes világi vezetőinket is, köztük az MNT vallásügyeket képviselő evangélikus lelkészét, mivel ezúttal a SZRKE-nek nincs képviselője az MNT-ben.

– Teljes egészében egyetérték az indítvánnyal az újvidéki ügy tisztázása érdekében. Az MNT Kulturális Bizottságának magam is tagja vagyok. Jeleztük: megengedhetetlen, hogy ne legyen képviselője a református egyházunknak az MNT-ben. A következő választásokon ezt figyelembe veszik majd. Mi tudjuk legjobban a református egyház érdekeit képviselni, az evangélikusok pedig a sajátjukat. Ezt meg kell értenie a politikumnak.

A Kulturális Bizottság, amelynek Ön is tagja, taglalta-e, hogy mit jelentenek az egyházak nemzeti közösségünk életében? Milyen közös vallási-kulturális programokban vesznek részt az egyházak és az MNT tisztségviselői? Volt-e lehetősége, hogy beszéljen egyházunk, főleg az újvidéki egyházközségünk gondjairól, akár napirenden kívül?

– Az MNT Kulturális Bizottsága eddig nem foglalkozott vallási kérdésekkel. Általában csak a napirendi pontokon belül a beérkezett beadványokat tárgyaljuk meg. Ezek pedig többnyire a vajdasági művelődési-kulturális életre vonatkoznak. Nem beszéltünk tehát hivatalosan soha

az újvidéki református gyülekezet kérdéseiről sem, ugyanígy más gyülekezetek életéről sem. Valamennyi vallási-kulturális eseményen részt vesznek az egyházak képviselői az MNT tagjaival együtt. Ilyenek pl. a jelentősebb gyülekezeti eseményeink, beiktatási ünnepek, évfordulók. Ezenkívül együttesen jelen vagyunk még a Vajdasági Magyar Ünnepi Játékok, a Durindó-Gyöngyösbokréta megnyitóján, az aracsi puszta templom emléknapján, a szabadka-palicsi ökumenikus kenyérszentelőn stb. A 2016-os évben ilyen volt még a *Magyarok karácsonya* Ópusztaszeren, valamint a csúrogi emlékműnél tartott megemlékezés is.

Isteni kegyelemnek tartom, hogy megérhettük ezt a jubileumot, amikor 500 éves a reformáció. Nem minden ember életében adatik meg ez a lehetőség. Köztudott, hogy nem egyszerű folyamat a reformáció. Állandó reformációra, megújulásra van szükség egyházunkban is. Fontos a belső lelki egyensúly megteremtése. Olyan mederbe kellene terelnünk református közösségünket, hogy újra talpra állhasson, mondjuk úgy, a régi fényében ragyoghasson. Ránk, reformátusokra mindig úgy tekintettek, mint példás életű emberekre. Ezt sokan elmondták nekem is, amikor ezt a zűrzavaros helyzetet megjelentette a sajtó. Jó lenne visszatérni a régi kerékvágásba, hogy úgy élhessük meg a hitünket, ahogy őseinktől örököltük, ahogy Isten is megkívánja.